

Karoliina Järvinen

NUORTEN KOKEMUKSIA TYÖN JA KOULUTUKSEN
ULKOPUOLELLA OLEMISESTA

Sosiaalialan koulutusohjelma
2019

NUORTEN KOKEMUKSIA TYÖN JA KOULUTUKSEN ULKOPUOLELLA OLEMISESTA

Järvinen, Karoliina
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Marraskuu 2019
Sivumäärä: 41
Liitteitä: 0

Asiasanat: nuoret, työttömyys, kouluttautumattomuus, NEET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää keitä etsivän nuorisotyön tavoittelemat työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret ovat, mitä kyseiseen elämäntilanteeseen liittyy sekä millaisia ovat nuorten omat kokemukset työn ja koulutuksen ulkopuolella olemisesta. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja tutkimusmateriaali kerättiin haastattelun menetelmää käyttäen. Opinnäytetyön kohderyhmänä ovat 15-29-vuotiaat nuoret, jotka ovat työn ja koulutuksen ulkopuolella.

Tarve opinnäytetyölle on noussut suoraan etsivän nuorisotyön arkisista haasteista. Opinnäytetyö on Porin etsivän nuorisotyön tilaama ja se tehtiin yhteistyössä Porin etsivien nuorisotyöntekijöiden kanssa. Tavoitteena on, että opinnäytetyöraportin tuoma tieto antaa etsiville nuorisotyöntekijöille uusia näkökulmia; miten nuoret itse ovat kokeneet työn ja koulutuksen ulkopuolella olemisen sekä mitä he ajattelevat tuesta, ohjauksesta ja niiden tarjoamisesta. Tiedon avulla etsivät nuorisotyöntekijät voivat kehittää työtään sekä ottaa käyttöön uusia työtapoja työnsä tueksi.

Kouluttautumattomuus, työttömyys sekä työn ja koulutuksen ulkopuolella oleminen muodostavat opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen. Viitekehyksen merkityksellisenä osana ovat lisäksi näiden kolmen elämäntilanteen taustavaikuttajat.

Tuloksissa nousi esiin niin haastateltavien elämäntilanteiden yksilöllisyys kuin samankaltaisuudetkin. Nuorten elämäntilanteiden taustalla oli toisistaan eroavia haasteita ja heillä oli erilainen suhtautuminen elämäntilanteensa muuttamiseen. Heitä kuitenkin yhdistivät erilaiset henkilökohtaisen elämän haasteet, negatiiviset kokemukset koulunkäyntiin liittyen sekä riittämätön koulun taholta saatu tuki. Kukaan haastateltavista ei ollut tyytyväinen nykyiseen elämäntilanteeseensa. Heiltä puuttui tunne jonkinlaiseen yhteisöön tai ryhmään kuulumisesta ja kokivat siksi olevansa osittain syrjäytyneitä. Lisäksi kaikki haastateltavat kokivat muiden ihmisten suhtautuvan heidän elämäntilanteeseensa negatiivisesti. Haastatteluiden tulokset olivat linjassa aiheen teorian kanssa. Esimerkiksi kiusaamisen, oppimisvaikeuksien, tehottoman oppilashuollon sekä kotoa saadun tuen puuttellisuuden negatiiviset vaikutukset olivat nähtävissä haastatteluiden tuloksissa. Tuloksissa näkyi myös mielenterveyden ongelmien yhteys sekä työttömyyteen että työvoiman ulkopuolella olemiseen.

Haastateltavat toivoivat parempaa tiedonantoa erilaisista palveluista ja tukimuodoista. Haastateltavat ehdottivat parempaa näkyvyyttä internetissä, sosiaalisessa mediassa sekä kouluissa. Lisäksi haastatteluissa nousi esille työntekijöiden taholta tulevan taistelun pitkäjänteisyyden tärkeys.

YOUNG PEOPLE'S EXPERIENCES OF NOT BEING IN EMPLOYMENT OR EDUCATION

Järvinen, Karoliina

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

November 2019

Number of pages: 41

Appendices: 0

Keywords: young people, unemployment, uneducation, NEET

The purpose of this thesis was to research who are those unemployed and uneducated young whom outreach youth work tries to reach, what their life situation contains and how they experience not being in employment or education. This thesis is qualitative research and the data in it were gathered by interviews. The focus group of this thesis are 15- to 29-year-olds who are neither in employment nor in education.

The need for this thesis came to the fore from ordinary challenges of outreach youth work. This thesis was commissioned by outreach youth work of Pori and it has been made in cooperation with Pori's outreach youth workers. The aim of the thesis was to give the outreach youth workers new aspects about how the young experience being unemployed and uneducated, and how they feel about support, guidance, and different ways of offering those. With this information the outreach youth workers can develop their work and put new workmethods to use.

The theoretical background of this thesis consists of uneducation, unemployment and not being in employment or education. As a relevant part of the theoretical background are also the background influences of these three life challenges.

The results showed both differences and similarities in the interviewees' life situations. There was different sorts of challenges in their life and they had different views about changing their life situation. They all had difficulties in their personal life and negative experiences of school. They all also had had insufficient support during school. None of the interviewees were satisfied with their current life situation. They all lacked sensation of belonging to community or group and because of that they considered themselves partly socially excluded. All of the interviewees also felt that other people reacted negatively to their life situation. The results of the interviews were in line with the theory of the topic. In example, negative effects of bullying, learning difficulties, insufficient student welfare and the lack of support at home could be seen in the results. The results also showed the connection between mental health problems and unemployment.

The interviewees hoped for better and more visible information about different social services. The interviewees suggested better visibility on the internet, social media and at schools. Importancy of perseverant reaching was highlighted as well in the interviews.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	KOULUTTAUTUMATTOMUUS	7
2.1	Koulutus tilastoissa	7
2.2	Oppimiseen ja opiskeluhyvinvointiin vaikuttavat tekijät	9
2.2.1	Oppilashuolto, tuki ja kannustaminen	9
2.2.2	Haasteet oppimisessa	11
2.2.3	Koulukiusaaminen	11
2.2.4	Henkilökohtaiset vaikeudet	12
2.3	Koulutuksen merkitys yksilölle	12
3	TYÖTTÖMYYS	13
3.1	Työttömyyden määrittelystä	14
3.2	Työttömyys tilastoissa	14
3.3	Työttömyyden syitä	15
3.4	Työttömyyden vaikutukset yksilölle	16
4	TYÖN JA KOULUTUKSEN ULKOPUOLELLA OLEVAT NUORET	17
4.1	Nuoruus elämänvaiheena	18
4.1.1	Nuoren kehityksen vaikutustekijät	18
4.1.2	Nuoruuden kehityksen yksilöllisyys	19
4.2	Työn ja koulutuksen ulkopuolisuuteen liittyvä määrittely	20
4.2.1	NEET-käsite	20
4.2.2	Määrittely Suomessa	20
4.3	Syyt työn ja koulutuksen ulkopuolelle jäämisen taustalla	21
4.4	Työn ja koulutuksen ulkopuolelle jäämisen vaikutukset	21
4.4.1	Yksilötason vaikutukset	21
4.4.2	Yhteiskunnalliset vaikutukset	22
4.5	Yhteiskunnallinen keskustelu	23
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	23
5.1	Opinnäytetyön tehtävä	23
5.2	Etsivä nuorisotyö	24
5.3	Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä	25
5.4	Tutkimusaineisto ja analyysi	25
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	26
6.1	Haastateltavien taustatiedot	26
6.2	Koulutus	26

6.2.1 Peruskoulu	26
6.2.2 Toisen asteen koulutus	28
6.2.3 Koulunkäyntiin saatu kannustus ja tuki.....	28
6.3 Työ	29
6.4 Kokemukset työn ja koulutuksen ulkopuolella olemisesta	29
6.4.1 Kokemukset ulkopuolisuudesta ja muiden ihmisten asenteista	30
6.4.2 Kokemukset palvelujärjestelmästä.....	30
6.5 Tuki ja apu	31
6.5.1 Aikaisemmin saatu tuki ja apu.....	31
6.5.2 Tuki ja apu haastatteluhetkellä	32
6.6 Tavoittaminen	33
6.6.1 Ajatukset paremmasta tavoittamisesta	33
6.7 Tulevaisuus	34
7 LOPUKSI	35
7.1 Yhteenveto.....	35
7.2 Pohdinta.....	36
LÄHTEET.....	38
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää keitä etsivän nuorisotyön tavoittelemat työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret ovat, mitä kyseiseen elämäntilanteeseen liittyy sekä millaisia ovat nuorten omat kokemukset työn ja koulutuksen ulkopuolella olemisesta. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena, jonka tarkoituksena oli selvittää haastatteluiden kautta työn ja koulutuksen ulkopuolella olemiseen liittyviä taustoja ja kokemuksia suoraan nuorilta itseltään. Tarkoituksena oli antaa ääni nuorille ja heidän omille kokemuksilleen.

Opinnäytetyön kohderyhmänä ovat 15-29-vuotiaat nuoret, jotka ovat tällä hetkellä työn ja koulutuksen ulkopuolella. Kohderyhmän ulkopuolelle on rajattu nuoret, jotka ovat työn ja koulutuksen ulkopuolella asevelvollisuuden suorittamisen, sovitun työn alkamisen odottamisen tai lomautuksen vuoksi.

Opinnäytetyö on Porin etsivän nuorisotyön tilaama ja se tehtiin yhteistyössä Porin etsivien nuorisotyöntekijöiden kanssa. Tarve opinnäytetyölle nousi suoraan etsivän nuorisotyön arjesta. He luonnehtivat tutkimuskysymyksiä työnsä ikuisuuskyseiksi, joihin on työn toteuttamisen kannalta tärkeää saada selvyttä. Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret ovat keskeinen osa etsivän nuorisotyön asiakasryhmää, jonka vuoksi etsivillä nuorisotyöntekijöillä on tarve tiedolle näiden nuorten elämäntilanteesta, sen taustoista ja siihen liittyvistä kokemuksista. Myös oma kiinnostukseni aiheita kohtaan heräsi suorittaessani harjoittelua Porin etsivässä nuorisotyössä. Jo tuolloin kävimme keskustelua liittyen työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten suureen määrään ja heidän rooliinsa etsivän nuorisotyön asiakasryhmässä. Vaikka harjoittelu päättyi, mielenkiintoni aiheeseen säilyi ja kiinnostuin aiheesta myös laajemmin yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Harjoittelun tarjoaman perspektiivin myötä seurasin aiheesta käytävää yhteiskunnallista keskustelua uusin silmin. Kun myöhemmin kuulin etsivien nuorisotyöntekijöiden toivovan aiheesta opinnäytetyötä, tartuin tarjoukseen heti. Koska pidän aiheita erittäin tärkeinä ja ajankohtaisena, opinnäytetyön tekeminen siitä ei ollut ainoastaan mielekiintoista vaan myös ammatillisesti kehittävä.

Tavoitteena on, että opinnäytetyöraportin tuoma tieto antaa etsiville nuorisotyöntekijöille uusia näkökulmia siitä, miten nuoret itse ovat kokeneet työn ja koulutuksen ulkopuolella olemisen sekä mitä he ajattelevat tuesta, ohjauksesta ja niiden tarjoamisesta. Haastattelut antavat etsiville nuorisotyöntekijöille uudenlaisen kurkistuksen nuorten ajatuksiin omasta elämäntilanteestaan. Tiedon avulla etsivät nuorisotyöntekijät voivat kehittää työtään sekä ottaa käyttöön uusia työtapoja työnsä tueksi. Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret ovat lisäksi monien muiden palveluiden ja tahojen kohderyhmää – siksi koen, että opinnäytetyöstä saatu tieto ja uudet näkemykset voivat hyödyttää laajemminkin tavalla sosiaalialan työtä ja tätä kautta lisäävät myös omaa ammatillista osaamistani.

2 KOULUTTAUTUMATTOMUUS

2.1 Koulutus tilastoissa

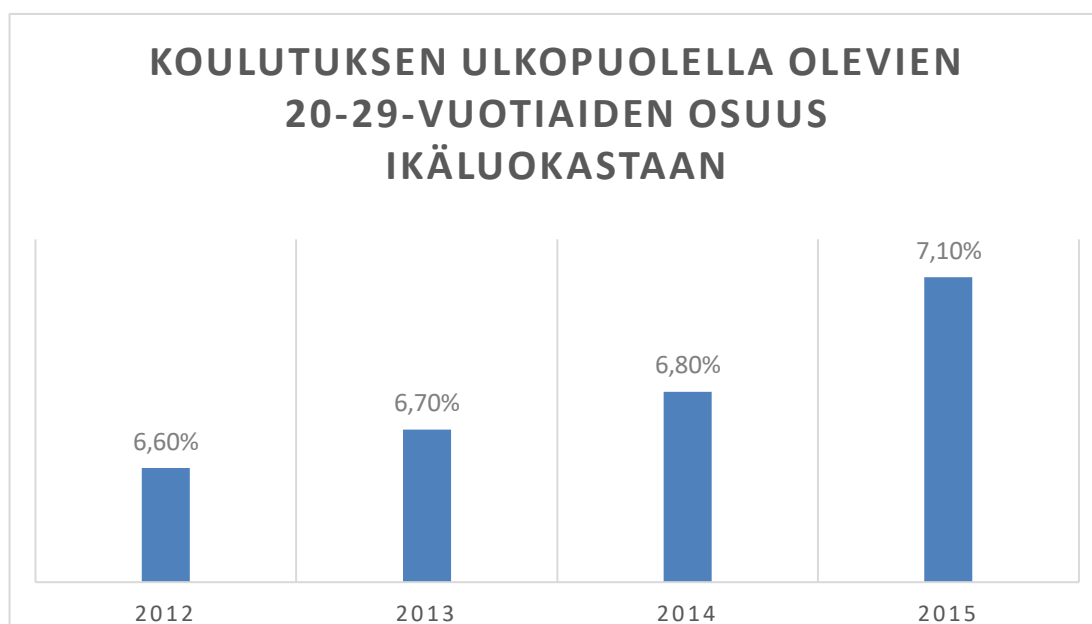
Vuonna 2017 vajaat 1 800 nuorta jäi ilman peruskoulun jälkeistä koulutuspaikkaa. He eivät myöskään sijoittuneet valmistaviin koulutuksiin tai peruskoulun lisäopetukseen 10. luokalle. (Suomen virallinen tilasto 2017a.) Vuonna 2016 vastaava luku oli 1400 (Suomen virallinen tilasto 2016a). Näiden nuorten lisäksi on iso joukko toisen asteen koulutuksensa keskeyttäviä nuoria. Tutkimusten mukaan lukuvuonna 2016-2017 lukiokoulutuksensa keskeytti 3,1 prosenttia ja ammatillisen koulutuksensa 7,4 prosenttia. (Suomen virallinen tilasto 2017b.) Näiden tilastotietojen valossa niin peruskoulun jälkeistä koulutuspaikkaa vaille jääneiden, kuin koulutuksensa keskeyttäneiden määrä on kasvanut edelliseen tilastomittaukseen verrattuna. Monelle kyseinen tilanne ei ole vain lyhykestoinen vaihe; vuonna 2017 pelkän peruskoulun suorittaneita 20-29-vuotiaita miehiä oli 18 prosenttia ja naisia 14 prosenttia suhteessa ikäluokkaansa. (Suomen virallinen tilasto 2017c.)

Ylioppilaaksi valmistuneiden tilanne näyttää yhä huonontuvan. Vuoden 2017 tietojen mukaan uusien ylioppilaiden on vaikeampaa sijoittua jatko-opintoihin kuin edellisvuosina. Kymmenen seurantavuoden aikana jatko-opiskelupaikkaa vaille jääneiden uusien ylioppilaiden määrä on kasvanut 57 prosentista 72 prosenttiin. (Suomen virallinen

tilasto 2017a.) Jatko-opintoihin sijoittuneiden parissa koulutuksen keskeyttäminen on pysynyt lähes edellisen lukuvuoden tasolla. Lukuvuonna 2016-2017 ammattikorkeakoulussa koulutuksensa keskeytti kokonaan 6,1 prosenttia ja yliopistokoulutuksensa keskeytti kokonaan 5,2 prosenttia. (Suomen virallinen tilasto 2017b.)

Kaiken kaikkiaan koulutukseen sijoittuminen on vähentynyt ja koulutuksen keskeyttäminen on pysynyt lähes edellisvuosien tasolla. Asian eteen on tehty toimia viime vuosina. Vuoden 2013 alussa tuli voimaan nuorisotakuu. Nuorisotakuun yhtenä tavoitteena on ollut edistää nuorten työllisyyttä ja ammattitaitoa tarjoamalla mahdollisuuksia muun muassa nuorille, joilla ei ole koulutusta. Osana nuorisotakuuta on koulutustakuu, joka käytännössä tarkoittaa sitä, että jokaiselle peruskoulunsa päättäneelle nuorelle taataan jatko-opintopaikka tai jokin muu koulutuspaikka. (Nuorisotakuun www-sivut 2018.) Tarkasteltaessa ajanjaksoa 2013-2017, peruskoulun jälkeiseen koulutukseen sijoittumisessa toimet ovat tilastotietojen valossa auttaneet jonkin verran, mutta luvut ovat silti yhä huolestuttavia. Yleisesti koulutuksen ulkopuolella olevien määrään toimet eivät ole auttaneet. Kuviossa 1 havainnollistetut tilastot näyttävät koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrän kasvusta nuorisotakuusta huolimatta.

Kuvio 1. Koulutuksen ulkopuolella olevien 20-29-vuotiaiden osuus ikäluokastaan. (Tietoa nuorista www-sivut 2018)

2.2 Oppimiseen ja opiskeluhyvinvointiin vaikuttavat tekijät

Kouluttautumattomuuden taustalla voi olla hyvin monenlaisia syitä. Koulutuksessa pysymistä tai jatkokoulutukseen hakeutumista voi vaikeuttaa muun muassa huono koulumenestys, kielteiset koulukokemukset, heikko luottamus omiin kykyihin tai koulunkäynnin epäsäännöllisyys (Kuronen 2010, 18). Taustalla voivat olla myös henkilökohtaiseen elämään liittyvät ongelmat, tuen puute, oppimisvaikeudet tai koulussa viihtymättömyys esimerkiksi koulukiusaamisen tai epäsopivan alan vuoksi. Kouluttautumattomuudesta keskusteltaessa onkin erityisen tärkeää muistaa syiden ja taustojen moninaisuus ja tarkastella asiaa myös yksilötasolla.

2.2.1 Oppilashuolto, tuki ja kannustaminen

Kouluissa lasten ja nuorten oppimista ja kouluviihtyvyyttä pyritään edistämään huolehtimalla opiskeluhyvinvoinnista. Koko koulun henkilökunta on velvoitettu huolehtimaan opiskeluhyvinvoinnista perustuen lakeihin, asetuksiin ja opetussuunnitelmiin. Tämä sama velvoite koskee henkilökuntaa niin peruskouluissa kuin toisen asteen koulutuksissakin. Henkilökunnan tulee huolehtia opiskeluhyvinvoinnista yhteistyössä kodin ja muiden ammattilaisten kanssa. Tarkoituksena on huolehtia opiskeluhyvinvoinnista suunnitelmallisesti ja ennaltaehkäisevästi niin, että erilaiset huolenaiheet huomataan tarpeeksi ajoissa. Tiedetään, että parempi kouluviihtyvyys lisää lasten ja nuorten hyvinvointia myös yleisesti. (Honkanen & Suomala 2009, 9-10.)

Opiskeluhyvinvointia voidaan parantaa monin eri keinoin: tukemalla oppimista, tekemällä yhteistyötä huoltajien kanssa, tarjoamalla apua henkilökohtaisiin vaikeuksiin ja työskentelemällä moniammatillisesti (Honkanen & Suomala 2009). Tavoitteena on, että lasten ja nuorten hyvinvoinnista pidetään huolta niin fyysisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisestikin (Honkanen & Suomala 2009, 40). Tätä kaikkea opiskeluhyvinvoinnin edistämiseksi toteutettavaa työtä kutsutaan oppilashuoloksi. Oppilashuoltoon kuuluvia palveluita ovat koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 1 luku 3 §).

Toimivan oppilashuollon rinnalla on tärkeää, että lapsi tai nuori saa tukea myös kodissaan, joko vanhemmiltaan tai muilta huoltajiltaan. He vaikuttavat lapsen tai nuoren minäkuvan muodostumiseen ja auttavat toiminnallaan luomaan positiivisia kokemuksia. Hyväksyntää ja kannustusta antava lähipiiri antaa lapselle tai nuorelle tunteen siitä, että hän on arvostettu ja osaava. Ilman näitä hän voi kokea olevansa arvoton ja osaamaton. Voidaan siis sanoa, että vanhemmilla ja huoltajilla on suuri merkitys lapsen tai nuoren oppimiskokemusten synnyssä ja itseluottamuksen löytymisessä. Nämä molemmat ovat olennaisia tekijöitä oppimisen ja opiskelumotivaation taustalla. (Honkanen & Suomala 2009, 32-33.) Huoltajiensa lisäksi lapsi tai nuori tarvitsee tukea ja palautetta kuitenkin myös koko muulta kasvuympäristöltään. Muilta saaman palautteen avulla lapsi tai nuori arvioi niin osaamistaan kuin tulevia opiskelu- ja toimintamahdollisuuksiaan. Palautteen on oltava rakentavaa ja kannustavaa. Moitteet ja syytökset eivät edistä oppimista. Aikuisten tulee toimia ikään kuin peileinä, joista lapsi tai nuori näkee millainen hän on ja mitä hänestä voi tulla. (Lämsä 2009, 38-40.)

Tärkeää on tiedostaa myös lapselle tai nuorelle asetettujen odotusten vaikutukset. Jos lapselle tai nuorelle asetetut odotukset ovat negatiivisia – esimerkiksi jos hänen odotetaan epäonnistuvan – hänen on vaikeaa toimia näiden odotusten vastaisesti. Samoin jos lapselta tai nuorelta odotetaan hänen edellytyksiinsä nähden liikaa, hän voi epäonnistua ja kokea pettäneensä luottamuksen. Sen sijaan aikuisilta tulevan palautteen ja odotusten tulisi vahvistaa lapsen tai nuoren uskoa omiin mahdollisuuksiinsa ja lisätä luottamusta tulevaisuuteen. (Lämsä 2009, 40-42.)

Erityisesti peruskoulun jälkeen itsenäisten päätösten keskellä nuoren tausta ja suhtautuminen tulevaisuuteen ovat merkittävässä roolissa. Luottavaisesti tulevaisuuteen suhtautuva nuori hahmottaa omat mahdollisuutensa ja toimii tavoitteellisesti niiden mukaan. Pelottavana tulevaisuutensa näkevä nuori puolestaan kokee omat vaikutusmahdollisuutensa huonoiksi. (Kuronen 2010, 54.) Tällöin nuori voi jättää kokonaan hakeutumatta jatko-opintoihin, tehdä väärän valinnan tai keskeyttää aloittamansa opinnot. Tällaisten päätösten tekeminen on vaikeaa, jos nuori ei saa ohjausta ja tukea eikä hänellä itsellään ole tarvittavaa tietoa, tavoitteita, unelmia tai positiivisia kokemuksia. (Kuronen 2010, 16.)

2.2.2 Haasteet oppimisessa

Lukemiseen ja kirjoittamiseen liittyviä oppimisvaikeuksia ilmenee noin viidellä prosentilla koululaisista. Suunnilleen yhtä monella on myös matematiikan oppimisvaikeuksia. Vaikka Suomen kouluissa tarjotaankin hyvää ja tasokasta erityisopetusta, oppimisvaikeudet hankaloittavat koulunkäyntiä. Oppimisvaikeudet voivat seurata nuorta ammattiopintoihin ja vaikeuttaa tällöin ammattiin opiskeluun tarvittavien asioiden oppimista. Lopulta oppimisvaikeudet voivat synnyttää kielteisiä oppimisasenteita ja vähentää nuoren motivaatiota opiskella. Tämä kumpuaa oppimisvaikeuksien negatiivisista vaikutuksista nuoren itseluottamukseen. Tiedetään, että kokemukset oppimisesta ja usko omaan kykyihin ovat merkityksellisiä taitojen kehittymisen kannalta. Pelkästään oma käsitys omista kyvyistä ja mahdollisuuksista ohjaavat nuorta enemmän kuin hänen todelliset taitonsa. (Aro, Aro, Koponen, Peura & Viholainen 2013, 88-91)

Ilman oppimisvaikeuksiakin itselle sopivan opiskelutavan löytämiseen liittyvät haasteet voivat vaikuttaa nuoren koulumotivaatioon. Kouluterveyskyselyssä itselle sopivan opiskelutavan löytämistä kartoitettaessa nähtiin, että vuonna 2015 ammattikoulua käyvistä nuorista 18% ja lukiota käyvistä nuorista 25% kokivat vaikeuksia itselleen sopivan opiskelutavan löytämisessä (Tietoa nuorista www-sivut 2015). Samoin kuin oppimisvaikeuksien kanssa painiessa, ilman itselle sopivaa opiskelutapaa nuoren usko omaan kykyihin voi muuttua kielteiseksi ja tätä kautta koulumotivaatio heiketä.

2.2.3 Koulukiusaaminen

Koulukiusaamisella voi olla hyvin monenlaisia vaikutuksia lapsen tai nuoren koulunkäyntiin ja elämään yleisesti. Kiusaaminen vaikuttaa uhrinsa hyvinvointiin ja kehitykseen kokonaisvaltaisesti: se voi jättää jäljen niin ihmissuhteisiin, minäkuvaan kuin itsetuntoonkin. Etenkin pitkäaikainen kiusaaminen voi heikentää lapsen tai nuoren koulumotivaatiota ja jopa elämäniloa. Se voi johtaa mielenterveyden ongelmiin tai muuttaa lapsen tai nuoren käyttäytymistä. Kaikki kiusaamisen vaikutukset voivat olla hyvinkin syviä ja kauaskantoisia. (Lämsä 2009, 70-71.) Luonnollisesti koulukiusaaminen heikentää sekä kouluviihtyvyyttä että

opiskeluhyvinvointia ja voi vaikuttaa tätä kautta myös oppimiseen. Koulukiusatuksi joutuminen luo lapselle tai nuorelle kielteisiä koulukokemuksia.

2.2.4 Henkilökohtaiset vaikeudet

Oppimiseen ja opiskeluhyvinvointiin vaikuttavat myös monet muut henkilökohtaiset vaikeudet, jotka eivät välttämättä liity suoranaisesti kouluun tai opiskeluun. Lapsella tai nuorella voi olla esimerkiksi erilaisia mielenterveyden ongelmia tai elämän kriisitilanteita, jotka vaikuttavat suuresti hänen kehitykseensä. Henkilökohtaisen elämän vaikeudet voivat heijastua kaikkeen, jota nuori tekee: niin yleisesti arkeen kuin oppimiseen ja koulunkäyntiin. Lapsen tai nuoren koulupoissaolot voivat lisääntyä ja hänen suoritustasonsa voi laskea. Ihmissuhteisiin voi ilmaantua ongelmia, joita ei ole ollut ennen. Lapsi tai nuori voi riidellä, olla aggressiivinen tai vetäytyä kokonaan. (Marttunen & Karlsson 2013, 11.)

Näihin vaikeuksiin olisi tärkeää puuttua varhaisessa vaiheessa, jotta lapsi tai nuori saa apua mahdollisimman nopeasti ja suurempien vaikeuksien syntyminen vältetään. Tällaisessa tilanteessa etenkin oppilashuollossa ja opetuksessa työskentelevät aikuiset ovat merkittävässä roolissa. (Marttunen 2013, 3.) Opettajien ja koulun muiden työntekijöiden tulisi huomata lapsessa tai nuoressa normaaliin kehitysvaiheeseen kuulumaton oireilu ja huolen herätessä tarjota hänelle tarvittavaa apua (Honkanen & Suomala 2009, 50). Aikuisten kyky tunnistaa lapsen tai nuoren tavallisesta poikkeava oireilu voi ratkaisevasti helpottaa nuoren tulevaa elämää (Marttunen 2013, 3).

2.3 Koulutuksen merkitys yksilölle

Koulun ja koulutuksen merkitys nuorelle on suuri. Nuoret määrittelevät itseään itselleen merkittävien instituutioiden kautta – koulu ja työelämä ovat niistä yksiä keskeisimpiä (Kuronen 2010, 43). Ennen kaikkea koulutus antaa nuorelle tilaisuuden rakentaa omaa elämäntulkuaan (Kuronen 2010, 60). Perheen lisäksi koulu on myös luultavasti yksi eniten nuoren sosiaalista elämää mahdollistava ja rajaava tekijä (Myllyniemi & Gissler 2012, 42). Koulutuksen suuren ja monipuolisen merkityksen vuoksi myös kouluttautumattomuudella on luonnollisesti isoja vaikutuksia nuoren elämäntulkun.

Monissa tutkimuksissa pelkän peruskoulun varaan jääneillä on havaittu terveyteen ja elämänhallintaan liittyviä ongelmia – erityisesti psyykkisen terveyden ongelmia. Kouluttautumattomuus on useiden tutkimusten mukaan myös syrjäytymisen riskitekijä. (THL:n www-sivut 2018.) Vuonna 2014 nuorisobarometrin kartoittaessa nuorten näkemyksiä syrjäytymisen syistä, puolet nuorista uskoi koulutuksen puutteen olevan ainakin jonkin verran yhteydessä syrjäytymiseen. Viidennes nuorista puolestaan uskoi koulutuksen puutteen olevan paljon yhteydessä syrjäytymiseen. (Tietoa nuorista www-sivut 2014.) Lisäksi tiedetään, että kouluttautumattomat nuoret tiedostavat kuuluvansa vähemmistöön suhteessa muihin, koulutuksessa oleviin nuoriin (Kuronen 2010, 16).

Erityisen suuri merkitys koulutuksella on työmarkkinoille siirryttäessä. Voidaan todeta, että peruskoulun tai ylioppilastutkinnon jälkeistä koulutusta vaille jääneiden tilanne työmarkkinoilla ei ole vakaa hyvänkään taloustilanteen vallitessa (Myllyniemi & Gissler 2012, 33). Alhainen tai puuttuva koulutus vaikeuttaa selkeästi työllistymisen mahdollisuutta. Vaikka jonkinlaisia töitä löytyisikin, mahdollisuudet löytää juuri itselle mieluista työtä ovat pienemmät. Lisäksi työllistymiseen liittyvät ongelmat johtavat siihen, että esimerkiksi pelkän peruskoulun varaan jääneet käyttävät keskimääräistä enemmän erilaisia asumisen ja toimeentulon tukia.

3 TYÖTTÖMYYS

”Jokaisella on oikeus työhön, työpaikan vapaaseen valintaan, oikeudenmukaisiin ja tyydyttäviin työehtoihin sekä suojaan työttömyyttä vastaan.” (Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus 1948, 23. artikla)

Työttömyys on ongelmana hyvin monialainen. Se on niin taloudellinen, sosiaalinen kuin poliittinenkin ongelma. Työttömyys on taloudellinen ongelma työvoiman hukkaamisen ja sosiaaliturvamenojen vuoksi sekä sosiaalinen ongelma muun muassa työttömyyden tuottamien sosiaalisten jakojen vuoksi. Työttömyys heikentää myös

kansalaisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen osallisuuteen ja on sitä kautta poliittinen ongelma. (Koistinen 2014, 159.) Työttömyyden vaikutukset kohdistuvat niin työttömiin ja heidän läheisiinsä kuin työllisiin ja koko yhteiskuntaan (Koistinen 2014, 236).

3.1 Työttömyyden määrittelystä

Keskusteltaessa työttömyydestä on tärkeää tiedostaa ensinnäkin työttömyyden määrittelyyn liittyvät yksityiskohdat. Esimerkiksi Tilastokeskuksen ja työ- ja elinkeinoministeriön tavat tilastoida ja määritellä työttömyyttä eroavat hieman toisistaan. Tässä opinnäytetyössä käytetään Tilastokeskuksen työvoimatutkimusten mukaisia käsitteitä ja määritelmiä.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksissa käsitteellä ”työtön” viitataan henkilöön, joka on ollut tutkimuksen aikaan työtön, mutta etsinyt työtä aktiivisesti viimeisen neljän viikon aikana, odottanut sovitun työn alkamista tai on ollut lomautettuna. (Suomen virallinen tilasto 2018a.)

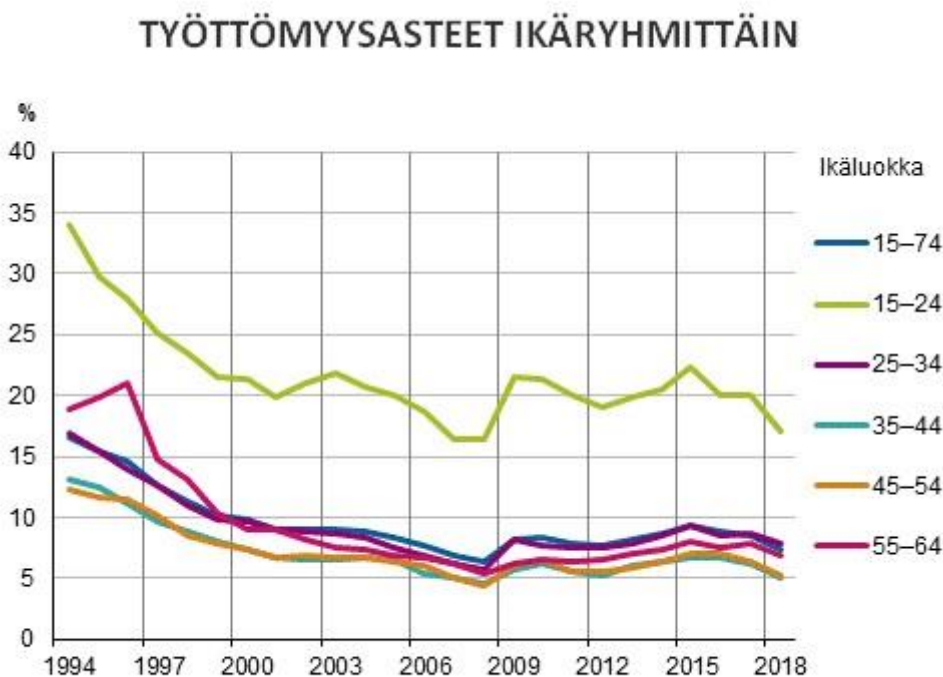
Henkilöitä, jotka ovat työttömiä, mutta eivät täytä muita edellä mainittuja kriteereitä, kutsutaan työvoimatutkimuksissa työvoiman ulkopuolella oleviksi. Tähän ryhmään kuuluvat ne, jotka eivät ole työssä, eivät hae aktiivisesti töitä, odota sovitun työn alkamista tai ole lomautettuina. (Suomen virallinen tilasto 2018a.)

Työvoimatutkimusten piilotyöttömiksi luokiteltavat henkilöt puolestaan olisivat valmiita aloittamaan työt kahden viikon kuluessa ja toivoisivat saavansa ansiotyötä, mutta eivät ole etsineet työtä viimeisen neljän viikon aikana aktiivisesti. Tähän voi olla syynä esimerkiksi opiskeleminen tai terveydelliset syyt. (Suomen virallinen tilasto 2018a.)

3.2 Työttömyys tilastoissa

Työttömyysaste oli vuoden 2019 helmikuussa 7,4 prosenttia. Se on 1,2 prosenttiyksikköä vähemmän kuin edellisvuonna (Suomen virallinen tilasto 2019b). Työttömyysasteiden kehitys ikäryhmittäin näkyy kuviossa 2.

Kuvio 2. Työttömyysasteet ikäryhmittäin. (Suomen virallinen tilasto 2018c)

Syynä työttömyysasteen laskuun on kuitenkin kaksi eri tekijää; osa työttömistä työllistyy ja osa siirtyy työvoiman ulkopuolelle. Tämä on niin sanottu ”kadonneiden työmiesten” ilmiö. (Me-säätiön www-sivut 2018.) Tästä syystä tilastoissa näkyvä työttömyyden lasku ei välttämättä koske nuorten työttömyyttä. Osa nuorista on jäänyt työmarkkinoiden ulkopuolelle – ehkä jopa pysyvästi. Erityisessä riskissä ovat alle 35-vuotiaat työttömät miehet. (Pyykkönen, Myrskylä, Haavisto, Hiilamo, Nord 2017, 8.)

Vuoden 2019 helmikuussa työvoiman ulkopuolella olevia oli 1 423 000. Määrä on sama kuin edellisvuonna. Näistä työvoiman ulkopuolella olevista 114 000 oli piilo-työttömiä. Työllisiä puolestaan oli vuoden 2019 helmikuussa 2 504 000 eli enemmän kuin edellisvuonna. (Suomen virallinen tilasto 2019b.)

3.3 Työttömyyden syitä

Syyt työttömyyden taustalla ovat moninaiset. Käsitteet, kuten kausityöttömyys, rakenteellinen työttömyys, kitkatyöttömyys ja suhdannetyöttömyys, kuvaavat kaikki työttömyyttä, jonka taustalla on jokin laajempi rakenteellinen syy.

Työttömyyden taustalla voi olla myös monia yksilöllisempiä syitä. Yksi merkittävimmistä on koulutuksen ja ammattitaidon puute. Koulutettuihin nuoriin aikuisiin verrattuna vain peruskoulun varaan jääneille työttömyys, pitkittynyt työttömyys ja toimeentulo-ongelmat ovat selkeästi yleisempiä (THL:n www-sivut 2018). Toinen merkittävä syy työttömyydelle on puutteellinen työkyky. Ongelmat fyysisessä ja/tai psyykkisessä terveydessä voivat tutkitusti johtaa työttömyyteen. Lisäksi työttömyyden taustalla voi olla henkilökohtaiset valinnat; esimerkiksi haluttomuus muuttaa työn perässä. 61-63% TE-johtajista arvioi muuttohaluttomuuden vaikuttavan melko tai erittäin paljon pitkäaikaistyöttömien työllistymiseen (Näätänen, Londén, Peltosalmi 2017, 66).

3.4 Työttömyyden vaikutukset yksilölle

Se, miten työttömyys koetaan tai millaisia vaikutuksia sillä on, on hyvin yksilöllistä. Vaikutukset riippuvat muun muassa henkilön elämäntilanteesta, ammattiasemasta, iästä ja yhteisön hyväksynnästä. Myös työttömyyden yleisyys ja saatavilla oleva tuki vaikuttavat siihen, miten työttömyys koetaan. (Koistinen 2014, 232-233.)

Tiedetään kuitenkin, että työttömyys on suurin yksittäinen hyvinvointia uhkaava tekijä. (Näätänen, Londén, Peltosalmi 2017, 54). Sosiaali- ja terveysjohtajilta, Kelan johtajilta, TE-johtajilta sekä sosiaalityöntekijöiltä kysyttäessä lähes neljä viidestä uskoi työttömyyden vaikuttavan alueen väestön hyvinvointiin melko paljon tai paljon. Toisin sanoen työttömyyden merkitystä ihmisen hyvinvoinnille pidettiin muita tekijöitä suurempana. (Näätänen, Londén, Peltosalmi 2017, 32, 130.)

Työttömyydellä on tutkitusti yhteys niin fyysisiin kuin psyykkisiin sairauksiin. (Koistinen 2014, 233.) Näyttöä tästä löytyy esimerkiksi vuodelta 2008, Tarja Heponiemen ym. tutkimuksesta. Yhteyttä toki selittää osaksi se, että terveyden ongelmat johtavat työttömyyteen. Tutkimus kuitenkin osoittaa myös työttömyyden aiheuttavan terveyden ongelmia. Toisin sanoen työttömyys, heikentävä terveys ja sen aiheuttama työkyvyttömyys voivat luoda vaikean noidankehän. (Heponiemi ym. 2008.)

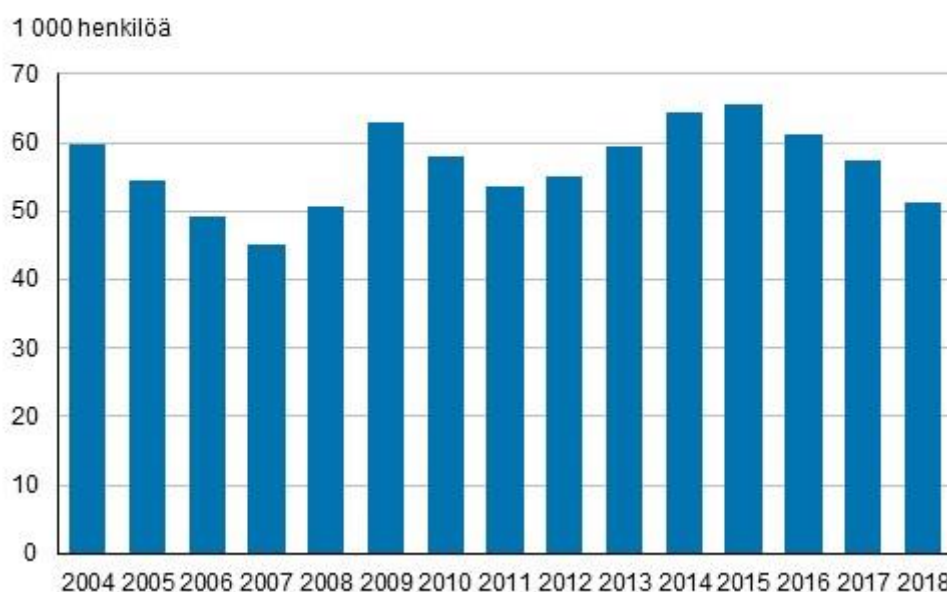
Työttömyydellä on myös taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia. Työttömyys luo taloudellisia vaikeuksia ja lisää sosiaaliturvan tarvetta. Sosiaalisista vaikutuksista tiedetään, että työttömyys voi vaikuttaa negatiivisesti henkilön ihmissuhteisiin. Muiden ihmisten suhtautuminen työttömyyteen ja työttömyyden aiheuttamat paineet voivat katkaista ihmissuhteita ja aiheuttaa avioeroja. (Koistinen 2014, 234.)

Työttömyydestä aiheutuvien moninaisten haasteiden kautta työttömyys on myös yksi syrjäytymisen riskitekijä. Näin näyttävät ajattelevan myös nuoret, sillä vuoden 2014 nuorisobarometrissä kartoitettaessa nuorten näkemyksiä syrjäytymisen syistä, jopa neljä viidestä nuoresta uskoi työpaikan puuttumisen olevan yhteydessä paljon tai jonkin verran syrjäytymiseen. (Tietoa nuorista www-sivut 2014.)

4 TYÖN JA KOULUTUKSEN ULKOPUOLELLA OLEVAT NUORET

Kuvio 3. Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien 15-24-vuotiaiden määrä. (Suomen virallinen tilasto 2018b)

TYÖN JA KOULUTUKSEN ULKOPUOLELLA OLEVIEN 15-24-VUOTIAIDEN MÄÄRÄ

Vuonna 2018 työn ja koulutuksen ulkopuolella oli 51 000 15-24-vuotiasta nuorta eli kahdeksan prosenttia omasta ikäluokastaan. Määrä on ollut laskusuuntainen kolmen edeltävän vuoden ajan. (Suomen virallinen tilasto 2018b.) Kuviossa 3 on havainnollistettu määrän kehitys edellisten vuosien aikana. Vuoden 2019 helmikuussa työ- ja elinkeinotoimistoissa työttöminä työnhakijoina puolestaan oli 30 000 alle 25-vuotiasta (Suomen virallinen tilasto 2019b). Luvuista voidaan päätellä, että nuoria on enemmän työvoiman ulkopuolella kuin työ- ja elinkeinotoimistojen työttöminä työnhakijoina. Juuri nämä työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret ovat ryhmä, johon yhteiskunnan tulisi kiinnittää erityistä huomiota.

4.1 Nuoruus elämänvaiheena

Nuoruus on aikaa, jolloin ihminen siirtyy lapsuudesta aikuisuuteen. Tämän aikuisuuteen siirtymisen lisäksi nuoruuteen liitetään usein myös monia muita siirtymiä; muun muassa siirtyminen lapsuudenkodista omaan asuntoon tai koulusta työelämään (Myllyniemi & Gissler 2012, 25). Nuoruusikä voidaan jakaa myös osiin; varhaisnuoruuteen, keskinuoruuteen ja myöhäisnuoruuteen. Nuoruusiälle ei ole kuitenkaan yhtä tiettyä ikärajausta, vaan sen määritelmä vaihtelee usein tilanteesta ja määrittelijästä riippuen. Yksi esimerkki nuoruuden määritelmästä löytyy nuorisolaista, jonka mukaan nuoret ovat 15-29-vuotiaita (Nuorisolaki 1285/2016, 1 luku 3 §). Suomessa 15-29-vuotiaita naisia sekä miehiä oli vuonna 2018 yhteensä 971 415 (Suomen virallinen tilasto 2019a).

4.1.1 Nuoren kehityksen vaikutustekijät

On selvää, että nuoruus on muutosten aikaa monin eri tavoin. Nuori kokee paljon fysiologisia ja hormonaalisia muutoksia, joiden kautta myös nuoren minäkuva kehittyy. Nuoren kehitykseen vaikuttavat suuresti kuitenkin myös monet sosiaaliset ja psykologiset tekijät. (Nurmi ym. 2014, 149-151.) Nuoruusiässä ihmisen ajattelutaidot kehittyvät; laajempi maailmankuva ja oma tulevaisuus alkavat kiinnostaa aikaisempaa enemmän. Kehittyneempi ajattelu sekä paremmat ratkaisu- ja suunnittelutaidot yhdessä valmistavat nuorta siirtymään aikuisuuteen ja tekemään tähän elämänvaiheeseen liittyviä tärkeitä päätöksiä. (Nurmi ym. 2014, 152.) Muutoksia tapahtuu myös nuoren

sosiaalisessa ympäristössä. Nuoren elämään kuuluvien ihmisten – esimerkiksi vanhempien ja opettajien – odotukset ja suhtautuminen muuttuvat. (Nurmi ym. 2014, 154.) Nuori on siis monin tavoin niin fyysisten kuin sosiaalisten muutosten, uusien odotusten ja itsenäisten päätösten keskellä silloin, kun oma ajattelu ja identiteetti ovat kehityksen murroksessa.

4.1.2 Nuoruuden kehityksen yksilöllisyys

Nuoruus on erityisesti itsenäistymisen merkittävä ajanjakso. Osana itsenäistymistä nuoren on suunniteltava tulevaisuuttaan ja tehtävä itsenäisesti isoja päätöksiä. Nuoren on esimerkiksi mietittävä mitä hän haluaa tulevaisuudessa opiskella tai tehdä työkseen. Näiden suunnitelmien pohjalta nuoren on toimittava tavoitteellisesti, suunniteltava polkuaan ja päätettävä muun muassa mihin jatko-opintoihin hän hakeutuu. Monin tavoin nuoruuden suuret valinnat antavat suuntaa koko aikuisuudelle – nuoruus on ikään kuin pohja tulevalle elämäkululle (Nurmi ym. 2014, 148).

Yleisistä miellelyhtymistä poiketen nuoruuteen ei voi liittää vain yhtä tiettyä polkua tai kaikille samoja siirtymähetkiä. Odotuksista huolimatta kaikki nuoret eivät esimerkiksi siirry koulusta työelämään. Kehitysympäristöjen erot eri elämäntilanteissa, yhteiskunnissa ja kulttuureissa muokkaavat myös nuorten kehityksestä erilaisen (Nurmi ym. 2014, 156). Viitaten Käyhkään (2008) ja Toloseen (2005) voidaan todeta, että muun muassa nuoren asuinpaikka, sukupuoli ja vanhempien sosioekonominen asema vaikuttavat odotuksiin, joita nuorille asetetaan (Aapola-Kari & Wrede-Jäntti 2016, 159).

Samanaikaisesti ympäristö muuttuu, eikä yhteiskunta välttämättä voi tarjota turvallista ja tasaista tulevaisuutta muutosten keskellä. Alati muuttuvan ympäristön vaikutuksille alttiina ovat erityisesti juuri nuoret, joiden tulevaisuuden suunnitelmat ja identiteetin rakentaminen ovat vielä kesken. Muutokset saavat helposti aikaan epävarmuutta. (Aapola-Kari & Wrede-Jäntti 2016, 159.)

4.2 Työn ja koulutuksen ulkopuolisuuteen liittyvä määrittely

4.2.1 NEET-käsite

Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevista nuorista käytetään usein termiä NEET-nuoret. Lyhenne NEET tulee englannin kielisestä lauseesta Not in Employment, Education or Training. Käännettynä käsite tarkoittaa 15-29-vuotiaita nuoria, jotka ovat työn, koulutuksen ja harjoittelun ulkopuolella. Käsite on lähtöisin 1980-luvun Iso-Britanniasta, mutta on sittemmin levinnyt kansainväliseen käyttöön (Hiilamo ym. 2017, 36).

NEET-käsite on laajempi kuin esimerkiksi Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksissa käytetty luokittelu työn ja koulutuksen ulkopuolella olevista nuorista. Poiketen työvoimatutkimusten luokittelusta, NEET-käsite pitää usein sisällään myös kategorian nuoria, jotka etsivät työtä aktiivisesti. Käsitteen laajuuden vuoksi NEET-käsitettä käytetäänkin eri yhteyksissä eri tavoin. Esimerkiksi Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD käyttää NEET-käsitettä, mutta tekee luokittelussaan eron näiden aktiivisten ja ei-aktiivisten työttömien välille (OECD 2019). Eurostat puolestaan käyttää NEET-käsitettä, joka pitää sisällään sekä aktiiviset että ei-aktiiviset työttömät (Eurostat 2019).

4.2.2 Määrittely Suomessa

NEET-käsitettä käytetään kansainvälisesti ja se on käytössä laajasti myös Suomessa. Tilastoinneissa sitä ei kuitenkaan käytetä yhtä paljon, vaan käytössä on muita vastaavia termejä ja määritelmiä. Esimerkiksi Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksissa käytetään määritelmää "ei työssä eikä koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevat nuoret". Suomen NEET-nuorten tilastollinen määrä perustuu tähän Tilastokeskuksen määritelmään. (Hiilamo ym. 2017, 39.) Oleellinen piirre Tilastokeskuksen käyttämässä määritelmässä on asevelvollisuutta suorittamassa olevien nuorten rajaaminen ulkopuolelle.

4.3 Syyt työn ja koulutuksen ulkopuolelle jäämisen taustalla

Työn ja koulutuksen ulkopuolelle jäämisen taustalla voi olla hyvin monenlaisia syitä; taloudellisia, sosiaalisia, kilpailuun liittyviä sekä aikuistumiseen liittyviä syitä. Taloudelliset syyt voivat liittyä henkilön näkemukseen siitä, mikä on taloudellisesti hyödyttävää. Mikäli henkilö ei koe opiskelun tai työn tuovan selkeää taloudellista hyötyä verrattuna tukien muodossa saataviin tuloihin, työn ja koulutuksen ulkopuolelle jääminen voi näyttäytyä hyvänä vaihtoehtona. Sosiaalinen näkökulma voi liittyä muun muassa siihen, kokeeko henkilö työn ja koulutuksen ulkopuolella olemisen sosiaalisesti hyväksyttävänä omassa ympäristössään ja siihen, kuinka suuri halu henkilöllä on kuulua työn ja opiskelun luomiin sosiaalisiin yhteisöihin. Lisäksi opiskelu- ja työmarkkinoilla käytävä kilpailu työ- ja opiskelupaikoista jättää osan nuorista työn ja koulutuksen ulkopuolelle. (Hiilamo ym. 2017, 43.) Erityisesti opiskelu- ja työmarkkinoiden kilpailussa nuoret voivat jäädä työn ja koulutuksen ulkopuolelle haluamattaan ja vastoin toiveitaan. Osa nuorista jättäytyy työn ja koulutuksen ulkopuolelle myös osana omaa aikuistumistaan. Taustalla voi olla esimerkiksi nuoren halu lykätä valintojen tekemistä tai muutoin poiketa tavallisesta aikuistumisen polusta. Tällöin on kyse itse valitusta marginalisaatiosta. (THL:n www-sivut 2018.)

Kaiken kaikkiaan työn ja koulutuksen ulkopuolelle jäämisestä keskusteltaessa on hyvä huomata syiden kirjavuus sekä varoa yleistämistä ja nuorten leimaamista. Karkeasti jaettuna osa nuorista jättäytyy ulkopuolelle omasta valinnastaan ja osa joutuu ulkopuolelle tahtomattaan. Molemmissa ryhmissä nuorten elämätilanteen taustalla voi olla hyvin monia eri syitä.

4.4 Työn ja koulutuksen ulkopuolelle jäämisen vaikutukset

4.4.1 Yksilötason vaikutukset

Tiedetään, että työn ja koulutuksen ulkopuolelle jäämisellä on suuri merkitys ihmisen koko elämänsä kannalta. Kouluttautumattomuus ja työttömyys lisäävät huonon osaisuuden riskiä. (Sipilä, Kestilä & Martikainen 2011, 121.) Ongelma on myös pe-riytyvä. Tutkimuksen mukaan niin koulutuksen keskeyttäminen, työttömyys kuin

toimeentulotuen käyttäminen periytyvät vanhemmilta lapsille. (Vauhkonen, Kallio, Kauppinen & Erola 2017, 47)

Viitaten Suikkaseen, Linnakankaaseen ja Karjalaiseen (1999) voidaan todeta, että nuorena työn ja koulutuksen ulkopuolella olemisen ja sen tuottamat haasteet esimerkiksi toimeentulon kannalta voivat kaventaa nuoren elämää ja sen osa-alueita (Sipilä, Keskilä & Martikainen 2011, 129). Ulkopuolella olemisen pitkittyessä nuoren sosiaalinen, taloudellinen ja kulttuurinen yhteys yhteiskuntaan heikkenee. Tämän seurauksena puolestaan on vaarana, että nuorelle tärkeät sosiaaliset kontaktit katoavat. (Myrskylä 2011, 9.) Monenlaisten haasteiden kautta työn ja koulutuksen ulkopuolelle jääminen luo nuorelle riskin syrjäytyä.

Oksaseen ym. (2017) viitaten tiedetään, että pelkän peruskoulututkinnon varaan jääminen lisää myös velkaantumisen ja ulosottoon joutumisen riskiä. Nuorena maksuhäiriömerkinnän saaneiden on vaikeampaa saada esimerkiksi vuokra-asuntoa, opintolainaa tai työpaikkaa, mikä luo hyvin hankalan noidankehän. Taloudellisiin ongelmiin usein liittyvät häpeän tunteet voivat lisäksi entisestään vaikeuttaa avun ja tuen piiriin hakeutumista. (Hiilamo ym. 2017, 76.)

4.4.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Tiedetään, että suuri työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien määrä uhkaa hyvinvointivaltion kestävyyttä. Mikäli työvoiman ulkopuolella on suuri joukko ihmisiä, pohjoismaisen hyvinvointivaltion edellyttämä korkea työllisyysaste ei toteudu ja Suomen väestön huoltosuhde jatkaa kehittymistään ei-toivottuun suuntaan. (Hiilamo ym. 2017, 38.) Lisäksi työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat luonnollisestikin käyttävät enemmän erilaisia asumisen ja toimeentulon tukia, mikä on Suomen julkisen talouden näkökulmasta huono asia. Erilaiset korjaavat toimenpiteet, joita tehdään jälkikäteen työn ja koulutuksen ulkopuolelle jääneiden auttamiseksi, tulevat yhteiskunnalle kalliiksi.

4.5 Yhteiskunnallinen keskustelu

Suomessa NEET-nuorista käytävä keskustelu on tyypillisesti osa isompaa, valtion velkaantumista, työllisyysastetta ja huoltosuhdetta koskevaa yhteiskunnallista keskustelua. Työn ja koulutuksen ulkopuolelle jäämisen yksilötason vaikutuksista ei käydä keskustelua läheskään yhtä usein. Kun NEET-keskustelua käydään näkökulmasta, jonka päätavoitteena on nuorten nopea työllistyminen huoltosuhteen parantamiseksi ja valtionvelan pysäyttämiseksi, on vaarana ajautua liian yksipuoliseen tarkasteluun. Syyllistämisen ja kontrollin tiukentamisen sijasta tulisi ottaa paremmin huomioon myös monenlaiset syyt ja vaikutustekijät NEET-nuorten tilanteen taustalla. (Hiilamo ym. 2017, 39.) Lisäksi keskustelussa olisi tärkeää muistaa, että huono koulumenestys tai työttömyys eivät tarkoita, että nuori olisi kyvytön, passiivinen tai yhteiskunnasta syrjäytynyt (Snellman, Lehtonen & Van Aerschot 2016, 85).

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Opinnäytetyön tehtävä

Tämän opinnäytetyön tehtävänä on tutkia etsivän nuorisotyön asiakasryhmään kuuluvia työn ja koulutuksen ulkopuolella olevia nuoria, heidän elämäntilannettaan ja kokemuksiaan. Opinnäytetyön tehtävän mukaiset tutkimuskysymykset ovat: keitä etsivän nuorisotyön tavoittelemat työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret ovat, mitä kyseiseen elämäntilanteeseen liittyy sekä millaisia ovat nuorten omat kokemukset työn ja koulutuksen ulkopuolella olemisesta.

Tarkoituksena on selvittää haastatteluiden kautta työn ja koulutuksen ulkopuolella olemiseen liittyviä taustoja ja kokemuksia suoraan nuorilta itseltään. Tarkoituksena on antaa ääni nuorille ja heidän omille kokemuksilleen. Tavoitteena on, että opinnäytetyöraportin tuoma tieto antaa etsiville nuorisotyöntekijöille uusia näkökulmia; miten nuoret itse ovat kokeneet työn ja koulutuksen ulkopuolella olemisen sekä mitä he ajattelevat tuesta, ohjauksesta ja niiden tarjoamisesta. Haastattelut antavat

etsiville nuorisotyöntekijöille uudenlaisen kurkistuksen nuorten ajatuksiin omasta elämäntilanteestaan. Tiedon avulla etsivät nuorisotyöntekijät voivat kehittää työtään sekä ottaa käyttöön uusia työtapoja työnsä tueksi.

5.2 Etsivä nuorisotyö

Opinnäytetyö on Porin etsivän nuorisotyön tilaama ja se tehdään yhteistyössä Porin etsivien nuorisotyöntekijöiden kanssa. Tarve opinnäytetyölle on noussut suoraan etsivän nuorisotyön arjesta. Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret ovat keskeinen osa etsivän nuorisotyön asiakasryhmää, jonka vuoksi etsivillä nuorisotyöntekijöillä on tarve tiedolle näiden nuorten elämäntilanteesta, sen taustoista ja siihen liittyvistä kokemuksista. Etsivät nuorisotyöntekijät luonnehtivat tutkimuskysymyksiä työnsä ikuisuuskysymyksiksi, joihin on työn toteuttamisen kannalta tärkeää saada selvyyttä.

Etsivän nuorisotyön tehtävät on kirjattu nuorisolakiin. Tehtäviksi kerrotaan tuen tarpeessa olevan nuoren tavoittaminen ja hänen ohjaamisensa sellaisten palveluiden piiriin, joilla edistetään muun muassa nuoren elämänhallintaa, itsenäistymistä sekä pääsyä koulutukseen ja työmarkkinnoille. (Nuorisolaki 1285/2016, 3 luku 10 §.) Etsivän nuorisotyön kohderyhmää ovat 15-29-vuotiaat nuoret. Palvelu on nuorelle maksutonta ja vapaaehtoista, eikä siihen liity sanktioita tai velvoitteita.

Etsivä nuorisotyö voidaan mieltää luonteeltaan nuorisotyön ja sosiaaliohjauksen välimaastoon, vaikka se noudattaakin nuorisolakia ja sen määrittämää perustehtävää. Työskentely etsivässä nuorisotyössä voi olla tarvittaessa hyvinkin intensiivistä; etsivä nuorisotyöntekijä ottaa työssään huomioon nuoren kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin. Etsivien nuorisotyöntekijöiden tehtävänä on olla nuorelle turvallinen aikuiskontakti, joka tukee nuorta rakentamaan elämästään itselleen mieluisen. Etsivät nuorisotyöntekijät eivät tuomitse, vaan kunnioittavat nuorta sellaisena kuin hän on ja tukevat häntä kaikilla eri elämän osa-alueilla. Etsivä nuorisotyö on luonteeltaan liikkuvaa; työtä tehdään nuorten parissa ja paikoissa, joihin nuorten on helppo tulla. Etsivät nuorisotyöntekijät tukevat nuorta hakeutumaan palveluihin, joita hän tarvitsee ja tarvittaessa

menevät yhdessä nuoren kanssa virastoihin ja palveluihin. (Etsivän nuorisotyön osaamiskeskuksen www-sivut 2019.)

5.3 Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä

Tutkimus toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadullisella tutkimuksella tutkitaan ilmiöitä, joista halutaan syvällisempi ja parempi näkemys ilman yleistämistä. Usein laadullisessa tutkimuksessa keskitytään erityisesti ihmisten antamiin merkityksiin, ja heidän näkökulmiinsa. (Kananen 2014, 16-19.) Tässä opinnäytetyössä halutaan saada syvällisempi näkemys työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten elämäntilanteesta. Laadullinen tutkimus antaa mahdollisuuden selvittää nuorten omia kokemuksia ja näkemyksiä. Opinnäytetyön tarkoituksena ei ole yleistää tutkimustuloksia, vaan nostaa esille aiheen yksilöllisyys.

Tutkimusaineisto kerättiin haastattelun menetelmää käyttäen. Haastattelut olivat tyyliltään teemahaastatteluiden ja puolistrukturoitujen haastatteluiden väliltä. Haastatteluissa käytiin teemahaastatteluille tyypillisesti läpi ennalta suunniteltuja teemoja. Jokaisesta teemasta oli kuitenkin myös valmiita peruskysymyksiä, mutta niitä käytettiin vapaassa järjestyksessä ja haastateltavan tilanteeseen sopien. Tällä tavoin haastattelut olivat joustavia ja yksilöllisiä, mutta vastasivat selkeästi tutkimuskysymyksiin.

5.4 Tutkimusaineisto ja analyysi

Tutkimusaineisto kerättiin kolmesta haastattelusta, jotka toteutettiin 18.12.2018-7.1.2019 välisenä aikana. Haastatteluiden kesto vaihteli 24-38 minuutin välillä ja ne nauhoitettiin äänitallenteiksi. Kahdessa haastattelussa oli haastateltavan ja haastattelijan lisäksi läsnä etsivä nuorisotyöntekijä nuoren omasta pyynnöstä. Yhdessä haastattelussa oli läsnä vain haastateltava ja haastattelija. Haastattelut pidettiin Porin keskustan nuorisotalon tilassa.

Kaikkien kolmen haastattelun äänitallenteet litteroitiin kokonaisuudessaan tekstimuotoon. Litteroinnin tasona käytettiin peruslitterointia. Peruslitteroinnissa

äänitalenne muutetaan tekstimuotoon sanatarkasti puhekieli säilyttäen ja tunneilmaisut merkiten. Turhat toistot ja täytesanat jätetään litteroimatta selkeyden vuoksi. (Aineistohallinnan käsikirja 2017.) Tavoitteena oli säilyttää nuorten oma ääni ja tapa kertoa omista kokemuksistaan aitona. Turhien täytesanojen (esim. niinku) karsimisen avulla pyrittiin pitämään materiaali selkeälukuisena. Litteroidussa materiaalissa haastateltaviin viitataan nimillä Haastateltava 1, Haastateltava 2 sekä Haastateltava 3.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Haastateltavien taustatiedot

Taustatietoina haastateltavilta kysyttiin ikää, asumistilannetta sekä työn ja koulutuksen ulkopuolella vietettyä aikaa. Haastateltavia oli yhteensä kolme ja iältään haastateltavat sijoittuivat 19-22 ikävuoden haarakkaan. Haastateltavista kaksi oli naisia ja yksi mies. Yksi heistä asui oman vanhempansa luona ja kaksi omillaan. Kaikki haastateltavat olivat olleet haastatteluhetkellä noin 2,5 vuodesta 5 vuoteen työn ja koulutuksen ulkopuolella. Kaikki haastateltavat olivat Porin etsivän nuorisotyön asiakkaita ja heitä pyydettiin haastatteluihin Porin etsivien nuorisotyöntekijöiden kautta.

6.2 Koulutus

6.2.1 Peruskoulu

Koulutusteemaan liittyen haastateltavilta kysyttiin peruskoulun aikaisista taustoista ja kokemuksista. Yhtenä näkökulmana oli koulussa viihtyminen. Kukaan haastateltavista ei kokenut täysin viihtyneensä peruskoulussa. Kahden haastateltavan viihtyvyyteen vaikutti suuresti kiusatuksi tuleminen ja se, ettei kiusaamista saatu ratkaistua. Toinen haastateltavista luonnehti kiusaamisen vaikutuksia seuraavasti:

Haastattelija: *“Koeks sä, et se kiusaamine vaikutti siihe su koulu käymisee jollai muul taval ku sil, et sä et viihtyny siel?”*

Haastateltava 3: *“Kyl mä uskon joo, koska tavallaa se jatkuva stressi ja semmonen pelko... kyl mä uskon, et se vaikutti iha mu arvosanoihinki iha konkreettisesti. Sit tavallaa semmonen- edelleen tänä päivänä moni mun ongelma koostuu niistä.”*

Yhden haastateltavan kokemukset olivat hyvin erilaiset. Hän oli viihtynyt vielä alasteella, mutta tilanne kuitenkin muuttui nopeasti yläasteella, jolloin koulunkäynti ei tuntunut enää kiinnostavalta ja hän lintsasi paljon oppitunneilta. Hänkin kertoi kokeneensa yläasteella lievää kiusaamista – omin sanoin “pientä härnäämistä”. Hän ei kuitekaan kokenut kiusaamista “kauhean kamalaksi” ja kiusaaminen oli tilapäistä. Viihtymättömyys ei liittynyt siis kiusaamiseen. Haastateltava mielsi lintsamisen syiksi väsymyksen ja koulunkäyntiin liittyvän kiinnostuksen puutteen.

Voidaan todeta, että kaikilla haastateltavilla oli peruskoulussa jonkinlainen haaste tai ongelma, joka vaikutti koulunkäyntiin sekä koulussa viihtymiseen negatiivisesti. Näitä haasteita olivat haastatteluiden perusteella kiusatuksi tuleminen, valvominen, väsymys ja kiinnostuksen puute.

Haastatteluissa keskusteltiin myös oppimisvaikeuksista ja koulumenestyksestä. Haastateltava 1 ei kokenut, että hänellä olisi ollut oppimisvaikeuksia, mutta oppiminen jäi vähäiseksi poissaolojen ja kiinnostuksen puutteen vuoksi. Hän kuitenkin välttyi opinnoissaan luokalle jäämiseltä sekä ehdoilta saamalla minimiarvosanoja. Peruskoulun viimeisen puolen vuoden ajaksi hän pääsi pienryhmään, jossa jaksoi paremmin opiskella ja onnistui nostamaan arvosanojaan. Haastateltava 1 kertoi ajattelevansa, että hänen olisi ollut hyvä päästä jo aikaisemmin pienryhmään. Haastateltava 2 oli käynyt peruskoulunsa nelosluokalta saakka pienryhmässä ja pärjäsi hyvin mukautettujen oppiaineiden avulla. Haastateltava 3 kävi koko peruskoulun tavalliseen tapaan ja koki olleensa koulussa hyvä, mutta kiusaaminen vaikutti jossain määrin arvosanoihin.

6.2.2 Toisen asteen koulutus

Yhdellä haastateltavista oli toisen asteen koulutus. Kaksi muuta haastateltavaa olivat keskeyttäneet toisen asteen koulutuksensa kokonaan. Haastateltava 1 oli ollut toisen asteen koulutuksessa vain yhden päivän ja keskeyttänyt heti ensimmäisenä päivänä. Syyksi hän kertoi muut luokkalaiset, joiden seurassa hän ei uskonut viihtyvänsä. Haastattelussa hän kertoi ammattikoulusta eroamisen olleen helppoa jo ensimmäisenä päivänä, eikä hän kokenut tuolloin kenenkään yrittävän estää häntä eroamasta.

Haastateltava 2 oli keskeyttänyt toisen asteen tutkintonsa kahteen otteeseen. Ensimmäisen keskeyttämisen jälkeen hän haki toiselle tutkintolinjalle, jonka lopulta keskeytti myös. Lopulliset syyt toisen asteen koulutuksen keskeyttämiselle olivat haastateltavan kohdalla sosiaaliset haasteet ja tottumattomuus isoihin ryhmiin. Koska hän oli käynyt koko peruskoulunsa pienryhmässä, ammattikoulussa suurempi luokkakoko aiheutti vaikeuksia. Lisäksi molemmat tutkintolinjat suuntasivat aloille, joihin liittyy olennaisesti tiiviit sosiaaliset tilanteet. Haastateltava totesi molemmat alat itselleen sopimattomiksi vasta opiskellessa eikä opinto-ohjaajan kanssa käytyt keskustelut tuoneet asiaan ratkaisua.

6.2.3 Koulunkäyntiin saatu kannustus ja tuki

Haastatteluissa keskusteltiin koulunkäyntiin ja opiskeluun saadusta kannustuksesta ja tuesta. Yksi peruskoulun varaan jääneistä haastateltavista kertoi saaneensa kotoaan vähäistä kannustusta koulunkäyntiin. Hänelle muistutettiin siitä, että koulussa olisi hyvä käydä, mutta toisaalta todettiin asian olevan nuoren oma valinta. Toinen toisen asteen koulutuksen keskeyttäneistä haastateltavista oli saanut kannustusta koulunkäyntiin kavereiltaan. Kolmas haastateltavista oli saanut kannustusta opiskeluun vanhemmaltaan ja koki sen olleen merkittävä vaikuttaja siinä, että hän kävi koulua ja valmistui. Toisin sanoen haastateltavista ainoa, joka sai ammattitutkintonsa suoritettua, oli saanut tukea koulunkäyntiinsä perheenjäseneltään.

6.3 Työ

Kukaan haastateltavista ei ollut töissä haastatteluhetkellä. Kaksi haastateltavaa oli työvoiman ulkopuolella, toisin sanoen he eivät myöskään hakeneet töitä. Molemmat saivat sairauspäivärahaa. Haastateltavien näkemykset siihen, miksi he eivät olleet töissä eivätkä hakeneet töitä, olivat kuitenkin hyvin erilaiset. Haastateltava 1 kertoi, että on pärjännyt ilman työtä tähänkin asti eikä siksi koe töihin menon olevan välttämätöntä tällä hetkellä. Hän kuvaili itseään myös laiskaksi. Haastateltava 3 kertoi työvoiman ulkopuolella olemisen syyksi masennuksen. Hän haluaisi käydä töissä, mutta ei kokenut sitä mahdolliseksi tilanteensa vuoksi.

Yksi haastateltava oli työtön työnhakija työ- ja elinkeinotoimistossa. Haastateltava kertoi, ettei hae työtä itsenäisesti, vaan etsii TE-toimiston työntekijän kanssa yhdessä paikkoja, joihin hän hakee. Hänellä oli hyvä kokemus kahdesta aiemmasta työkokeilusta.

6.4 Kokemukset työn ja koulutuksen ulkopuolella olemisesta

Kaikki haastateltavat olivat olleet haastatteluhetkellä noin 2,5 vuodesta 5 vuoteen työn ja koulutuksen ulkopuolella. Kukaan heistä ei ollut tyytyväinen nykyiseen elämäntilanteeseensa. Erityisesti työn ulkopuolella olemisen aiheuttama rahanpuute koettiin elämää rajoittavana ja häiritsevänä tekijänä. Haastateltavien arki koostui kuitenkin hyvin tavallisista asioista – enimmäkseen kotona olemisesta sekä erilaisista harrastuksista ja ajanvietteestä. Tahoja, joihin nuoret pitivät säännöllisesti yhteyttä arjessaan, olivat muun muassa etsivä nuorisotyö, työ- ja elinkeinotoimisto sekä nuorisopsykiatrian poliklinikka.

Haastateltavilta kysyttiin heidän omaa näkemystään siitä, miksi he olivat työn ja koulutuksen ulkopuolella. Vastaukset olivat hyvin yksilöllisiä – syiksi arveltiin niin laiskuutta kuin masennustakin. Yksi haastateltavista uskoi kotoa tulevan roolimallin puutteen sekä yksin pärjäämisen olevan merkityksellinen vaikuttaja elämäntilanteensa taustalla. Erilaisten taustasyiden myötä nuoret kokivat myös omat vaikuttamismahdollisuutensa hyvin erilaisina. Esimerkiksi masennusta elämäntilanteensa yhtenä

aiheuttajana pitävä nuori ei kokenut voivansa muuttaa elämäntilannettaan ja vastakoh-
tana toinen haastateltava uskoi voivansa muuttaa elämäntilannettaan, mikäli hän vain
päittäisi tehdä niin.

6.4.1 Kokemukset ulkopuolisuudesta ja muiden ihmisten asenteista

Koska yhteiskunta usein luokittelee työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret
syrjäytyneiksi, haastateltavilta kysyttiin heidän omaa näkemystään asiasta. Kukaan
haastateltavista ei kokenut itseään täysin syrjäytyneeksi. Tähän mainittiin syyksi er-
ityisesti se, että haastateltavilla oli kavereita tai muita läheisiä ihmisiä arjessaan.
Kaikki haastateltavat kuitenkin kokivat olevansa ulkopuolisia yhteiskunnasta, työstä
ja koulutuksesta. Heiltä puuttui tunne jonkinlaiseen yhteisöön tai ryhmään kuulumis-
esta ja kokivat siksi olevansa osittain syrjäytyneitä. He myös tiedostivat olevansa
syrjäytyneitä muun yhteiskunnan silmissä ja täyttävän jonkinlaiset syrjäytyneen
kriteerit.

Kaikki haastateltavat kokivat muiden ihmisten suhtautuvan heidän elämäntilan-
teeseensa negatiivisesti. Tämä kokemus perustui esimerkiksi kavereiden tai muun
lähipiirin taholta tulleisiin negatiivisiin kommentteihin. Yksi haastateltava kertoi
häpeävänsä työn ja koulutuksen ulkopuolella olemista, eikä siksi kertonut asiasta uu-
sille tuttavuuksille mielellään. Sanojensa mukaan hän tunsu kuuluvansa ikään kuin
alempaan kastiin. Toinen haastateltava uskoi muiden ihmisten pitävän häntä esi-
merkiksi “KELA-rottana”, “sossupummina” ja luuserina.

6.4.2 Kokemukset palvelujärjestelmästä

Haastateltavilta kysyttiin palvelujärjestelmään liittyvistä kokemuksista ja kuulluksi
tulemisesta. Kokemukset olivat hyvin erilaisia keskenään. Yhdellä haastateltavista oli
positiivisia kokemuksia esimerkiksi työ- ja elinkeinotoimiston palveluista ja hän koki
tulleensa kuulluksi omia asioita hoitaessaan. Kahden muun haastateltavan kokemukset
eivät olleet yhtä positiivisia. Yksi haastateltavista kertoi, ettei kokenut tulevansa kuul-
luksi muualla kuin nuorisopsykiatrian poliklinikalla ja etsivässä nuorisotyössä.

Haastateltava 3: *“Tuntuu, että ei kuunnella. Tulee joka kerta semmone olo, että mä oon tavallaan siinä liukuhihnassa vaan yks muiden joukossa enkä ihminen. Ja nii, sielt nupolta mul on ihan hyvä fiilis siitä, et must tuntuu, et siel mua kuunnellaan kyllä. Mut et noi kaikki muut virastot, ni ei. Aika sellast kasvotonta meininkii periaatteessa.”*

Palvelujärjestelmään liittyvistä kokemuksista keskusteltaessa nousi esiin selkeästi haastateltavien nuorten palvelumieltymykset – minkälaiset asiat he kokevat eri palveluissa epämiellyttäväiksi ja minkälaista asiakastyötä he palveluiltaan toivoisivat. Huonoihin palvelukokemuksiin liittyi erityisesti käskyttäminen, pakottaminen, arvosteleminen ja erilaiset vaatimukset, joiden täyttäminen aiheutti liian suurta stressiä. Haastateltavat toivoivat palveluilta yksilöllisyyttä, rentoutta ja tuomitsemattomuutta. Haastateltavat kokivat saavansa näitä asioita erityisesti etsivästä nuorisotyöstä. Yksi haastateltavista kertoi etsivän nuorisotyön eroavan muista tahoista siinä, että hän voi tavata työntekijöitä omana itsenään – myös huonot puolensa paljastaen.

6.5 Tuki ja apu

6.5.1 Aikaisemmin saatu tuki ja apu

Kaikki haastateltavat kokivat kouluista saadun tuen jääneen hyvin vähäiseksi tai puuttuneen kokonaan. Peruskoulussa ja toisen asteen koulutuksessa saatu vähäinen tuki oli ollut haastateltavien mukaan pintapuolista ja keskittyi lähinnä siihen, että varmistettiin nuorella olevan jonkinlainen suunnitelma (jatko-opintoihin hakeminen tai suunnitelma töiden hakemisesta). Tämä ei kuitenkaan ollut haastateltavien kohdalla riittävää suunnitelmien kariutuessa. Haastateltavat olisivat kaivanneet opiskelussaan yksilöllisempää ohjaamista ja tukea.

Haastattelija: *“Oisko se sun mielest ollu hyvä, et siin jo ku sä hait niihi toise asteet tutkintoihi, et siin olis ollu joku viel auttamas?”*

Haastateltava 2: *“Joo, et kyl mä ole toivonu ala-asteelt asti jotai apuu.”*

Haastattelija: *“Koiks sä sit saavas, esimerkiks sillo ysiluokal, jotai sellast tukee ja ohjaust jatko-opintoihi liittye?”*

Haastateltava 2: “Emmä saanu keneltäkää apuu.”

Haastateltava 3 kertoi tarvinneensa toisen asteen koulutuksesta valmistuessaan enemmän tukea ja ohjausta.

Haastateltava 3: “Kyllähän meidän opettaja sillon kyseli kaikilta ne suunnitelmat ja mitä kukin tekee, mut et se oli vähän niinku – siinä se oli tavallaan. Jollain tapaa siin kohtaa mä oisin tarvinnu sitä apuu tai sitä ohjausta tai jotain tämmöistä. Et must tuntuu, et vähän niinku mut jätettii tavallaan ihan- et sit mun ite pitäis nyt hakee töihin ja ite tehdä, ni se tuntu tosi oudolta, varsinki siin kohtaa ku oli koko ajan yleensä vaa opiskellu, ni yhtäkkii sitte täytyyki tehdä jotain ihan muuta.”

Haastateltava 3: “Jotenki just siin kohtaa ku ois vähä jotenki ohjeistettu, ni se ois voinu muuttaa tätä koko kuvaa.”

6.5.2 Tuki ja apu haastatteluhetkellä

Haastateltavien kanssa keskusteltiin myös haastatteluhetken tilanteesta; keneltä he saavat apua ja tukea elämässään ja keneltä he kokevat voivansa pyytää sitä. Kaikki haastateltavat mainitsivat ensimmäisenä saavansa apua etsiviltä nuorisotyöntekijöiltä. He kokivat etsiviltä nuorisotyöntekijöiltä saadun avun ja tuen hyväksi ja riittäväksi. Myös TE-toimistosta saatu apu mainittiin. Muita henkilöitä, joilta haastateltavat kokivat voivansa pyytää apua elämässään olivat tukihenkilöt ja perheenjäsenet. Kaksi haastateltavaa kuitenkin ilmaisi avun saamisen perheenjäseniltä olevan epävarmaa, vaikka kokivatkin voivansa pyytää sitä.

Kysyttäessä siitä, millaista apua ja tukea he kaipaisivat tai haluaisivat enemmän, kaksi haastateltavaa eivät osanneet vastata. Kolmas haastateltava kertoi tarvitsevansa apua tavallisissa arkiasioissa. Kaikki haastateltavat olivat tyytyväisiä erityisesti etsiviltä nuorisotyöntekijöiltä saamaansa apuun.

6.6 Tavoittaminen

Toisen asteen tutkintonsa keskeyttäneiden yhteystiedot oli annettu eteenpäin etsiville nuorisotyöntekijöille keskeytyksen yhteydessä. Toiselle etsivät nuorisotyöntekijät olivat yrittäneet ensin soittaa ja tämän jälkeen lähettäneet tekstiviestin. Toiseen nuoreen etsivät nuorisotyöntekijät saivat yhteyden Facebookin yksityisviestin kautta puhelinnumeron puuttuessa. Molemmat haastateltavat kokivat yhteydenoton tapahtuneen oikeaan aikaan. Mikäli etsivien nuorisotyöntekijöiden ohjausta olisi tarjottu aikaisemmin, he eivät olisi ehkä kokeneet tarvitsevansa sitä. Parhaaksi yhteydenottokeinoksi nuoret mainitsivat kohdallaan pikaviestinpalvelu Whatsappin.

Toisen asteen tutkinnosta valmistunut nuori ohjattiin etsiville nuorisotyöntekijöille Nuorten vastaanotosta. Nuorten vastaanotto on Porissa toimiva, 13-22-vuotiaille nuorille tarkoitettu palvelu, jossa autetaan nuorta selvittämään erilaisia psykososiaalisia ongelmiaan ja ohjataan tarvittaessa jatkohoitoon. Nuorten vastaanotolle nuori oltiin ohjattu terveystieteiden keskukselta, jonne nuori oli itse hakeutunut etsimään apua ja neuvoa. Nuorten vastaanotolla käydessään hänet oli ohjattu sekä etsiville nuorisotyöntekijöille että nuorisopsykiatrian poliklinikalle. Haastateltava koki, että olisi tarvinnut etsiviä nuorisotyöntekijöitä jo aiemmin.

Haastateltava 3: *“Mä oisi kaivannu etsivii siin kohtaa, ku mä olin vaan kotona. Ennen ku mä edes menin Nuorten vastaanotolle.”*

Haastattelija: *“Nii, sillo ku sä valmistuit, ni sen jälkeen?”*

Haastateltava 3: *“Nii, et mä en tienny ollenkaa, et on olemas tämmösi. Ja mä muistan, et sillo siel nuorten vastaanotollaki ihmeteltiin sitä, et mä en oo ollu koskaan heidän asiakas. Nii, mut en tie millee käytännös se olis tapahtunu, mut et jotenki siin kohtaa mä olisin heitä eniten kaivannu.”*

6.6.1 Ajatukset paremmasta tavoittamisesta

Haastatteluissa puhuttiin myös siitä, miten etsivät nuorisotyöntekijät voisivat tavoittaa paremmin nuoria – erityisesti niitä, jotka ovat työn ja koulutuksen ulkopuolella. Aihe oli haastateltaville selkeästi vaikea ja konkreettisia ideoita oli vaikea keksiä. Esille

nousi muun muassa se, että nuorilla ei ollut tietoa etsivistä nuorisotyöntekijöistä ennen kuin heidät ohjattiin etsiville nuorisotyöntekijöille jonkun muun toimesta. Haastateltavat kokivat, että tietoa erilaisista palveluista, esimerkiksi etsivästä nuorisotyöstä, tulisi antaa paremmin. Haastatteluissa keskusteltiin etsivän nuorisotyön näkyvyydestä internetissä, sosiaalisessa mediassa sekä kouluissa. Haastateltavat eivät kuitenkaan osanneet arvioida sitä, olisivatko he itse ottaneet itsenäisesti yhteyttä etsiviin nuorisotyöntekijöihin, mikäli he olisivat tienneet palvelusta. Haastateltavien mukaan tarjotunkin avun vastaanottaminen voi riippua senhetkisestä tunnetilasta. Apu voidaan jättää ottamatta myös siksi, ettei itse koe vielä siinä hetkessä tarvitsevansa elämäntilanteeseensa tukea. Haastatellut nuoret kuitenkin pitivät hyvänä ideana sitä, että etsivä nuorisotyö näkyisi selkeämmin ja paremmin niin internetissä, sosiaalisessa mediassa kuin kouluissakin.

Haastattelija: *“Jos sä oisit itte tienny etsivist, ni oisiks sä sit itte voinu ottaa yhteyt etsivii?”*

Haastateltava 3: *“Mä en tie millai mun kohdalla, et olisinks mä... se on jotenki aina tosi vaikeeta itte ottaa yhteyttä, mut mä uskon, että osa ihmisistä ainaki tekis sen. Et jotenki enemmän informoitaishiestä, ehdottomasti se ois hyvä. Sit emmää tiä voisko ne tehdä enemmän yhteistyötä vaiks ihan niiden koulujen kanssa.”*

6.7 Tulevaisuus

Yhteistä haastateltaville oli se, että he näkivät tulevaisuutensa epäselvänä ja epävarmana. Heillä oli toiveita tulevaisuuden suhteen, mutta ei selvää kuvaa tai tunnetta siitä mitä tulevaisuus pitää sisällään. Haastateltavien välillä oli kuitenkin eroja siinä, kuinka positiivisesti tai negatiivisesti he suhtautuivat epävarmaan tulevaisuuteensa. Haastateltavien näkemykseen tulevaisuudesta liittyi vahvasti työn ja koulutuksen ulkopuolella olemisesta eroon pääseminen. Kaksi haastateltavista koki tulevaisuutensa selkiytyvän vasta sitten, kun he olisivat ratkaisseet mitä opiskelisivat tai tekisivät työkseen. Yksi haastateltavista näki tulevaisuutensa surkeana eikä uskonut toiveidensa toteutuvan. Toisaalta haastateltavien oli vaikea nähdä ja kuvitella tulevaisuuttaan lainkaan.

7 LOPUKSI

7.1 Yhteenveto

Opinnäytetyön haastatteluista saadut tulokset ovat monipuolisia. Haastatteluissa nousi esiin niin nuorten elämäntilanteiden yksilöllisyys kuin samankaltaisuudetkin. Nuorten elämäntilanteiden taustalla oli toisistaan eroavia haasteita ja he tarkastelivat tilan-
nettaan erilaisista näkökulmista. Heillä oli myös erilainen suhtautuminen elämäntilan-
teensa muuttamiseen. Heitä kuitenkin yhdistivät erilaiset henkilökohtaisen elämän
vaikeudet, kuten mielenterveyden ongelmat ja sosiaaliset haasteet, negatiiviset
kokemukset koulunkäyntiin liittyen sekä riittämätön koulun taholta saatu tuki. Heille
kaikille oli epäselvää se, mitä he haluaisivat ja voisivat opiskella tai tehdä työkseen
tulevaisuudessa.

Kukaan haastateltavista ei ollut tyytyväinen nykyiseen elämäntilanteeseensa työn ja
koulutuksen ulkopuolella. Kaikki heistä kokivat olevansa ulkopuolisia yhteiskunnasta,
työstä ja koulutuksesta. Heiltä puuttui tunne jonkinlaiseen yhteisöön tai ryhmään
kuulumisesta ja kokivat siksi olevansa osittain syrjäytyneitä. He myös tiedostivat
olevansa syrjäytyneitä muun yhteiskunnan silmissä ja täyttävän jonkinlaiset
syrjäytyneen kriteerit. Lisäksi kaikki haastateltavat kokivat muiden ihmisten suhtau-
tuvan heidän elämäntilanteeseensa negatiivisesti.

Haastatteluiden tulokset ovat linjassa myös aiheen teorian kanssa. Muun muassa
kiusaamisen, oppimisvaikeuksien, tehottoman oppilashuollon sekä kotoa saadun tuen
puuttellisuuden negatiiviset vaikutukset nuoren koulunkäyntiin ovat selkeästi
nähtävissä haastatteluiden tuloksissa. Tuloksissa näkyy myös mielenterveyden
ongelmien yhteys sekä työttömyyteen että työvoiman ulkopuolella olemiseen.

Haastatteluiden tuloksena saatiin tietoa myös nuorten näkemyksistä liittyen palvelujär-
jestelmään ja tavoittamiseen. Haastateltavat kuvailivat huonon asiakastyön pitävän
sisällään pakottamista, käskyttämistä, vaatimuksia ja arvostelua. Asiakastyö huonoim-
millaan miellettiin kasvottomaksi ja liukuhihnamaiseksi. Hyvä asiakastyö puolestaan

piti haastateltavien mukanaan sisällään rentoutta, tuomitsemattomuutta, hyväksyntää ja mukana kulkemista.

Pohtiessaan toimivia tapoja tavoittaa itsensä kaltaisia työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoria, haastateltavat toivoivat parempaa tiedonantoa erilaisista palveluista ja tukimuodoista. Haastateltavat ehdottivat parempaa näkyvyyttä internetissä, sosiaalisessa mediassa sekä kouluissa. Lisäksi haastatteluissa nousi esille tavoittelun pitkäjänteisyyden tärkeys. Koska nuori ei välttämättä ole tavoitteluhetkellä valmis vastaanottamaan apua tai ei edes koe tarvitsevänsä sitä, on tärkeää ettei asian suhteen luovuteta liian herkästi. Nuori voi myöhemmin ymmärtää tilanteensa paremmin, muuttaa mielensä tai rohkaistua, ja sellaisessa tilanteessa nuoren on tärkeää tietää, ettei tukea ole liian myöhäistä ottaa vastaan.

7.2 Pohdinta

Opinnäytetyön aihe on erittäin tärkeä ja ajankohtainen yhteiskunnallisella tasolla. Yhteiskunnallisen keskustelun lähtökohta on kuitenkin usein valtion talous ja työvoiman ulkopuolisuuden negatiiviset vaikutukset siihen. Ehkä tämän vuoksi aiheen käsittely jää helposti hyvin pinnalliselle tasolle ja työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten elämäntilannetta tarkastellaan yleistäen. Toimia asian eteen on kuitenkin tehty ja aiotaan lähitulevaisuudessa tehdä lisää. Se, parantavatko toimet todella tilannetta ja auttavatko ne työn ja koulutuksen ulkopuolella olevia nuoria, jakaa varmasti mielipiteitä.

Selkeimpänä toimenä työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten vähentämiseksi voidaan mainita vuonna 2013 voimaan tullut nuorisotakuu. Vaikka nuorisotakuuseen yleisesti suhtauduttiin suurin odotuksin, sitä kohtaan on esitetty alusta saakka myös kritiikkiä. Tärkeä näkökulma on muun muassa työ- tai koulutuspaikan tarjoamisen riittämättömyys monien nuorten kohdalla. Mikäli nuorella on jokin henkilökohtainen haaste, kuten esimerkiksi hankaluuksia koulunkäynnissä tai mielen-terveyden ongelma, tarvitaan hänen tukemiseksi muutakin kuin pelkän työ- tai koulutuspaikan tarjoamista. (Ahonen, Torppa, Määttä, Eklund 2013, 110.)

Vuoden 2019 eduskuntavaalien jälkeen Suomen uusi hallitus teki päätöksen korottaa oppivelvollisuusiän 18 ikävuoteen. Korotettu oppivelvollisuusikä tulisi voimaan aikaisintaan vuonna 2021. Päätöksen tavoitteena on, että kaikki nuoret suorittaisivat toisen asteen tutkinnon. Tavoite ei kuitenkaan ole ongelmaton. Korotettu oppivelvollisuusikä takaisi toisen asteen koulutukseen hakemisen ja koulutuksen aloittamisen, mutta ei varmistaisi tutkinnosta valmistumista. Korotettu oppivelvollisuusikä ei poistaisi väärälle alalle hakeutumista, opiskeluvaikeuksia tai nuorten henkilökohtaisen elämän haasteiden vaikutusta opiskeluun.

Mikäli halutaan lisätä toisen asteen tutkinnosta valmistumista, tulisi keskittyä oppilashuollon, ohjauksen ja tuen kehittämiseen ja lisäämiseen. Nuoret tarvitsevat opiskelupaikan saamisen lisäksi kokonaisvaltaisempaa tukea; apua haasteisiin, käytännön ohjausta sekä kuulluksi tulemistä. Lisäksi tulisi voida tunnistaa tarpeeksi ajoissa etenkin ne nuoret, joilla on erityinen riski keskeyttää koulunkäynti tai jäädä muutoin sen ulkopuolelle. Tällä tavoin esimerkiksi oppimisvaikeuksiin, motivaation puutteeseen tai henkilökohtaisen elämän haasteisiin tarjottava tuki voitaisiin tehokkaammin kohdistaa sitä eniten tarvitseville jo koulussa ja estää näiden nuorten mahdollinen putoaminen palvelujärjestelmän ulkopuolelle. Toimivan oppilashuollon tärkeys nuorten koulunkäynnin edistämisessä tuli ilmi hyvin selkeästi myös tämän opinnäytetyön tuloksissa. Haastatellut työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret olisivat tarvinneet ja kaivanneet opintojensa aikana parempaa oppilashuoltoa.

Toisin sanoen, nuoret tarvitsevat yksilöllisempää tukea ja ohjausta sen sijaan, että aiheetta tarkastellaan vain numeroina ja valtion talouteen negatiivisesti vaikuttavana ongelmana. Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevia nuoria ei voi niputtaa yhdeksi samanlaiseksi massaksi. Elämäntilanteen taustalla voi olla hyvin monia eri syitä tai haasteita ja siksi ratkaisukaan ei voi olla yksinkertainen. On tärkeää, että nuoria ja heidän arvokkaita kokemuksiaan ja näkemyksiään kuullaan. Niistä voidaan ottaa opiksi, ja niiden avulla voidaan kehittää yhä toimivampaa ja parempaa palvelujärjestelmää.

LÄHTEET

Aapola-Kari S. & Wrede-Jäntti M. 2016. Perinteisiä toiveita, nykyhetken kiinnittyviä pelkoja – Nuoret pohtivat tulevaisuutta. Teoksessa S. Myllyniemi (toim.) Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016. Helsinki: Grano Oy. Viitattu 10.9.2018. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2017/03/Nuorisobarometri_2016_WEB.pdf

Aineistonhallinnan käsikirja. 2017. Kvalitatiivisen datatiedoston käsittely. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 28.4.2019. <https://www.fsd.uta.fi/aineistonhallinta/fi/kvalitatiivisen-datan-kasittely.html>

Aro, M., Aro, T., Koponen, T., Peura, P. & Viholainen, H. 2013. Miten oppimisvaikeudet liittyvät syrjäytymiseen? Teoksessa Reivinen, J. & Vähäkylä, L. (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Etsivän nuorisotyön osaamiskeskuksen www-sivut. 2019. Mitä on etsivä nuorisotyö? Viitattu 15.4.2019. <https://www.tpy.fi/etsivan-nuorisotyon-osaamiskeskus/sidosryhmille/mita-on-etsiva-nuorisotyö/>

Eurostat. 2019. Glossary: Young people neither in employment nor in education and training (NEET). Viitattu 10.8.2019. <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:NEET>

Heponiemi T., Wahlström, M., Elovainio, M., Sinervo, T., Aalto, A-M. & ja Keskimäki, I. 2008. Katsaus työttömyyden ja terveyden välisiin yhteyksiin. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja: Työ ja yrittäjyys 14/2008.

Hiilamo, H., Määttä, A., Koskenvuo, K., Pyykkönen, J., Räsänen, T. & Aaltonen, S. 2017. Nuorten osallisuuden edistäminen – Selvitysmiehen raportti. Diak puheenvuoro 11. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 10.9.2018. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/133266/Puheenvuoro_11_978-952-493-298-1.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Honkanen, E. & Suomala, A. 2009. Oppilashuollon käsikirja. Helsinki: Tammi.

Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. 1948.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä – Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja.

Koistinen, P. 2014. Työ, työvoima & politiikka. Tampere: Vastapaino.

Kuronen, I. 2010. Peruskoulusta elämäkouluun - Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäkulusta peruskoulun jälkeen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Lämsä, A-L. 2009. Lasten ja nuorten suhde kouluun. Teoksessa Lämsä, A-L. (toim.) *Mun on paha olla – näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Marttunen, M. & Karlsson, L. 2013. Nuoruus ja mielenterveys. Teoksessa Marttunen, M., Huurre, T., Strandholm, T. & Viialainen, R. (toim.) *Nuorten mielenterveyshäiriöt - Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille*. Viitattu 23.11.2019. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110484/THL_OPA025_2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Marttunen, M. 2013. Lukijalle. Teoksessa Marttunen, M., Huurre, T., Strandholm, T. & Viialainen, R. (toim.) *Nuorten mielenterveyshäiriöt - Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille*. Viitattu 23.11.2019. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110484/THL_OPA025_2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Me-säätiön www-sivut. 2018. Suomessa on 65 941 syrjäytynyttä nuorta. Viitattu 20.8.2018.

Myllyniemi, S. & Gissler, M. 2012. Tilasto-osio. Teoksessa Pekkarinen, E., Vehkalahti, K. & Myllyniemi S. (toim.) *Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinolot -vuosikirja 2012*. Helsinki: Unigrafia Oy.

Myrskylä, P. 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Helsinki: Edita publishing. Viitattu 10.9.2018. <https://tem.fi/documents/1410877/3346190/Nuoret+ty%C3%B6markkinoiden+ja+opiskelun+ulkopuolella+17032011.pdf>

Nuorisolaki 21.12.2016/1285 muutoksineen.

Nuorisotakuun www-sivut. 2018. Tietoa nuorisotakuusta. Viitattu 10.9.2018. <https://nuorisotakuu.fi/tietoa-nuorisotakuusta>

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014. *Ihmisen psykologinen kehitys*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Näätänen, A-M., Londén, P. & Peltosalmi, J. 2017. *Sosiaalibarometri 2017*. Helsinki: SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry. Viitattu 10.9.2018. https://www.soste.fi/media/soste_sosiaalibarometri_2017.pdf

OECD. 2019. Youth not in employment, education or training (NEET) (indicator). Viitattu 10.8.2019. <https://data.oecd.org/youthinac/youth-not-in-employment-education-or-training-neet.htm>

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2013/1287 muutoksineen.

Pyykkönen, J., Myrskylä P., Haavisto I., Hiilamo H. & Nord U. 2017. Kadonneet työmiehet. Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVA. Viitattu 1.9.2018. https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2017/02/no_54.pdf

Sipilä, N., Kestilä, L. & Martikainen, P. 2011. Koulutuksen yhteys nuorten työttömyyteen – Mihin peruskoulututkinto riittää 2000-luvun alussa? Kokoelmassa *Yhteiskuntapolitiikka 76 (2011)*. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 121-134.

Snellman K., Lehtonen P. & Van Aerschot L. 2016. Työtön ja kouluttamaton syrjäytynyt – vai osaava ja aktiivinen nuori? Teoksessa Halmetoja A., Koistinen P. & Ojala S. (toim.) Sosiaalipolitiikan lumo. Tampere: Tampere University Press.

Suomen virallinen tilasto. 2016a. Koulutustilastot. Koulutukseen hakeutuminen. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 10.4.2019.

http://www.stat.fi/til/khak/2016/khak_2016_2017-12-13_tie_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto. 2017a. Koulutustilastot. Koulutukseen hakeutuminen. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 10.4.2019.

http://www.stat.fi/til/khak/2017/khak_2017_2018-12-13_tie_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto. 2017b. Koulutustilastot. Koulutuksen keskeyttäminen. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 10.4.2019.

http://www.stat.fi/til/kkesk/2017/kkesk_2017_2019-03-14_tie_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto. 2017c. Koulutustilastot. Väestön koulutusrakenne. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 10.4.2019.

https://www.stat.fi/til/vkour/2017/vkour_2017_2018-11-02_tie_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto. 2018a. Työvoimatutkimus. Laatuseloste. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 20.8.2018. http://www.stat.fi/til/tyti/2018/07/tyti_2018_07_2018-08-21_laa_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto. 2018b. Työvoimatutkimus 2018. Työvoiman ulkopuolella olevat. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 11.4.2019.

http://www.stat.fi/til/tyti/2018/13/tyti_2018_13_2019-04-11_kat_004_fi.html

Suomen virallinen tilasto. 2018c. Työvoimatutkimus 2018. Työllisyys ja työttömyys. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 11.4.2019.

http://www.stat.fi/til/tyti/2018/13/tyti_2018_13_2019-04-11_kat_002_fi.html

Suomen virallinen tilasto. 2019a. Väestön ikärakenne 31.12.2018. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 12.4.2019. https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#v%C3%A4est%C3%B6nik%C3%A4rakenne31.12.

Suomen virallinen tilasto. 2019b. Työvoimatutkimus. Helmikuu 2019. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 10.4.2019.

http://www.stat.fi/til/tyti/2019/02/tyti_2019_02_2019-03-26_tie_001_fi.html

THL:n www-sivut. 2018. Syrjäytyminen ja syrjäytymisen riskitekijät. Viitattu 20.8.2018. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen/syrjaytyminen-ja-syrjaytyminen-riskitekijat

Tietoa nuorista www-sivut. 2014. Nuorisobarometri-indikaattorit. Viitattu 11.9.2018. <https://tietoanuorista.fi/>

Tietoa nuorista www-sivut. 2015. Hyvinvointi-indikaattorit. Viitattu 11.9.2018. <https://tietoanuorista.fi/>

Tietoa nuorista www-sivut. 2018. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 20-29 -vuotiaiden nuorten osuus ikäluokasta. Viitattu 7.8.2018. <https://nuorisotakuu.tietoanurista.fi/indikaattori/koulutuksen-ulkopuolelle-jaaneiden-20-29-vuotiden-nuorten-osuus-ikaluokasta>

Vauhkonen T., Kallio J., Kauppinen T. M. & Erola J. 2017. Intergenerational accumulation of social disadvantages across generations in young adulthood. *Social Stratification and Mobility* 48, 42-52. Viitattu 8.8.2018. <https://doi.org/10.1016/j.rssm.2017.02.001>

